

TOHAV
Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı
Foundation for Society and Legal Studies

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFEN MIROVAN

OMCT
SOS-Torture Network

Türkiye: Birleşmiş Milletler Özel Raportörü'nün ziyaretinin üzerinden beş yıl geçti, işkence yaygınlığını koruyor

Cenevre-Brüksel-Ankara-İstanbul, 9 Aralık 2021

Özel Raportörün ziyaretinin beşinci yıldönümünde aşağıda imzası bulunan örgütler, Türkiye'deki yetkililerin iddia edilen "işkenceye sıfır tolerans" politikasına rağmen işkencenin yaygınlaşmaya devam etmesini ve ülkedeki en endişe verici insan hakları sorunlarından biri olmayı sürdürmesini kınamaktadır.

İşkence Özel Raportörünün işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya cezalara ilişkin mevcut durumu ve zorlukları değerlendirmek üzere Türkiye'ye yaptığı ziyaretin üzerinden beş yıl geçti. Türkiye'deki yetkililer, işkence ve diğer kötü muamele biçimlerinin sorumlularını soruşturma, kovuşturma ve cezalandırma konusunda taahhütlerini belirtmiş olsalar da, sahadaki acı gerçek farklı bir durumu ifade etmektedir. Aslında, cezasızlıkla mücadele ve temel insan haklarının güvence altına alınması açısından ciddi bir kötüleşme olarak kabul edilen bazı geriye götüren tedbirler uygulamaya konulmuştur.

Son yıllarda polis ve askerinin yaptığı gözaltılarda ve hapishanelerde işkence, kötü muamele, zalimane ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele vakalarındaki artış, Türkiye'nin bu alanda daha önce kaydettiği ilerlemeyi gölgelemektedir. Bu durum, çeşitli faktörlerin yanı sıra, devletin çeşitli düzeylerinde yaygın bir uygulama haline gelen usul güvencelerinin ihlali, uzun gözaltı süreleri ve kasıtlı ihmalden kaynaklanmaktadır.

Ayrıca, savcılarının terörle mücadele yasasını kişilere yönelik kullanmasında da istikrarlı bir artış var. Geniş ve muğlak tanımıyla oldukça sorunlu olan "terör suçları" kavramı, siyasi muhalifleri susturmak, bastırmak ve kriminalize etmek için bir bahane olarak araçsallaştırılmakta ve suistimal edilmektedir. Avrupa Konseyi tarafından sağlanan verilere göre, Türkiye terör bağlantılı suçlardan hüküm giyen en fazla mahkûm nüfusuna sahip ülkedir. Ülkenin cezaevi nüfus oranı son 10 yılda yüzde 115,3 artmış ve 2020'de Türkiye 47 Avrupa Konseyi (AK) ülkesi arasında en yüksek hapsedme oranına sahip ülke olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, salgınla mücadelesi sırasında bile baskıcı bir gündem izlemeye devam etmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Nisan 2020'de pandemi nedeniyle ülkenin aşırı kalabalık cezaevlerindeki mahpus sayısını azaltmayı amaçlayan bir erken şartlı tahliye yasasını çıkardığında, yasa ülkenin tartışmalı terörle mücadele kanunları kapsamında hüküm giyen siyasi tutuklular, gazeteciler, avukatlar, akademisyenler ve insan hakları savunucuları gibi siyasi mahpuslar kapsam dışı bırakmıştı.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) Temmuz 2016'dan bu yana Türkiye'ye üç özel amaçlı ve iki periyodik ziyaret gerçekleştirirken, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti polis gözetiminde kötü muameleyi ve cezaevlerindeki aşağılayıcı koşullar ile aşırı kalabalığı tespit eden CPT raporlarından sadece ikisinin yayınlanmasına izin vermiştir. Türkiye'deki STK'ların gözaltı yerlerine erişiminin olmaması da bağımsız izleme ve önleme mekanizmalarının yokluğunu ortaya koymakta ve bu sorunu daha da kötüleştirmektedir.

Muhafif politikacıların, gazetecilerin, insan hakları savunucularının ve hükümetin politikalarını eleştiren herkesin ifade özgürlüğü, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü sürekli saldırı altındadır. Muhafif sesler bu hakkın kullanılması nedeniyle sürekli olarak çeşitli gerekçelerle [yargının taciziyle karşı karşıya kalmaktadır](#).

İfade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü yetkililer tarafından yasal kısıtlamalar ve suistimal edici uygulamaları ile ciddi şekilde kısıtlanmıştır ve belirli gruplar özellikle damgalanmış ve marjinalleştirilmiştir. Yetkililer, Onur

Yürüyüşleri gibi etkinlikleri yasaklayarak ve üst düzey devlet yetkililerinin homofobik konuşmalarını onaylayarak özellikle kadınları ve LGBTI+ gruplarını hedef almıştır.

Kadın cinayetleri ve aile içi şiddet ülkedeki başlıca sorunlar olmaya devam ederken, Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi kadın ve kız çocuklarının insan hakları açısından önemli bir gerilemedir. Ne yazık ki, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme, ülkede münferit bir durum değildir. Aileyi korumayı ve kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmayı amaçlayan 6284 sayılı kanuna karşı da bir saldırı vardır. Rakamlarla ilgili resmi veriler bulunmamakla birlikte, kadın hakları grupları, etkili önlemlerin alınmaması nedeniyle her yıl yüzlerce kadının aile içi şiddet sonucu öldürüldüğünü bildirmiştir.

Türkiye'de güvenlik görevlileri tarafından işkence ve kötü muamele uzun süredir yaygın bir şekilde kullanılmaktadır ve gösterileri polis aracılığıyla kontrol ederken toplantıların barışçıl yapısını dikkate almadığı için Türkiye uluslararası aktörler tarafından defalarca eleştirilmiştir. Bunun başlıca nedeni, üst düzey yetkililerin bu uygulamaları kınamaması ve iddiaları soruşturmak yerine örtbas etmeye istekli olmalarıdır. [Cumartesi Anneleri davası](#), barışçıl protestoların Türkiye'deki yetkililer nezdinde suç sayılmasının simgesidir.

Özel Raportörün ziyaretinin beşinci yıldönümünde Türkiye'deki yetkililere [işkenceye karşı sıfır tolerans politikası için on kriteri](#) hatırlatıyor ve bu noktalardan her biri için acil ve etkili eylem çağrısında bulunuyoruz. İşkence karşıtı bir gündemin yeniden masaya getirilmesi ülke için çok ihtiyaç duyulan daha geniş bir hukukun üstünlüğü gündemi için yaşamsal öneme sahip bir meseledir. Türkiye'deki mevcut durum, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi ve cezasız bırakma sorununun üzerine gidilmesi yönünde acil adımlar atılmasını gerektirmektedir. Örgütlerimiz, uluslararası toplumla birlikte, azimli ve inandırıcı bir işkence karşıtı gündeme olan bağlılığımızı sürdürmeye ve güçlendirmeye devam edecek ve failerin adalete teslim edilmesi için işkence iddialarını rapor etmeye ve araştırmaya devam edecektir.

İşkence, Savaş ve Şiddet Mağdurları için Sosyal Yardımlaşma, Rehabilitasyon ve Adaptasyon Merkezi, SOHRAM
CASRA

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği, CISST

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı, TOHAV

İnsan Hakları Derneği, İHD

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, TİHV

İşkenceye Karşı Dünya Örgütü – Avrupa, OMCT Avrupa